

կան անվաններով պատկուած շողողացո «Սոս-
ո»ի եւ «Թան»ի յօշուածներէն մէկ մէկ օրինակ
գրկուեցաւ՝ Եւրոպացիներու ձեռքով՝ Սուլթա-
նին, որպէս զի գիտնայ թէ Եւրոպան իմացած
է Օսմանի ծրագրին խաբէրայական արարք մը
ըլլալը, եւ թէ պիտի թոյլ չտայ որ զայն իրեն
պատրուակ բռնէ նոր ջարդեր կամ հալածանք-
ներ սարքելու համար:

Տարօրինակն այն է որ այսպիսի ծանրա-
կշիռ դէպքի մը առջեւ, մեր յեղափոխական
մարմինները բացարձակ անշարժութիւն պա-
հեցին: Ոչ Հնչակեանները ոչ Իրօչակեանները
ո եւ է ջանք չփորձեցին այս խնդրէն յառաջ
գալիք վտանգը չէզոքացնելու համար, մինչ-
դեռ իրենք աւելի քան ո եւ է մէկը ի վի-
ճակի էին գիտնալու թէ Օսման կը ստէր հայ
յեղափոխականներուն եւ իր միջեւ համաձայ-
նութիւն մը հնչակելով, եւ հետեւաբար իրենք,
աւելի քան ո եւ է մէկը, պարտաւոր էին
«Մաթէն»ին եւ Ֆրանսական ուրիշ լրագիրնե-
րուն պաշտօնական հերքում մը ուղղել այդ
խաբէրայական յայտարարութիւնները քանդե-
լու համար: Իրենց անհոգութիւնը՝ այս պարա-
զային մէջ՝ աննեղելի է: Իսկ Պ. Չեքազ Օսմանի
ծրագրին իր թերթին մէջ իբրեւ լուրջ լուր
մը յիշեր էր համակրական տողերով...

Ա. Չ.

ՁԻՆԱԳՐԱՆ ԼՍԻՅՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐԸ

—o—

Տընիս Գոչէն, Ֆրանսացի մեծանուն հայա-
տէր պահպանողական երեսփոխանը, ինքը
դարանին դեկտ. 23-ի նիստին արտասանած կա-
րեւոր ատենաբանութեանը մէջ՝ խօսելով այն
դեբէն վրայ զոր Եւրոպա ունի կատարելու՝ իր
քաղաքակրթութիւնը տարածելու համար աշ-
խարհի միւս մասերուն մէջ, ուր ընդհակա-
ն կեանքը գեռանցործ, նախնական կամ բարբարոս
է: Իմացած, հետեւեալ կապակցութիւնն ի վեր
հանեց Չինաստանի հարցին ու Հայաստանի
ջարդերուն միջեւ:

«... Երբ աչքերս կը դարձնեմ Արեւելք,
հեռաւորագոյն կամ մերձակայնագոյն...

քը, եւ երբ կը տեսնեմ դէպքեր որոնք Չի-
նաստանի մէջ կ'անցնին, կը հարցնեմ ինքն-
իրենս թէ այն վայրենիները որոնց հետ զործ
ուռնեցանք, որոնք Բեքինը կոխեցին եւ ամիս
մը ամբողջ համարձակեցան պաշարել մեր
դեպպանատունները, կը հարցնեմ թէ Թու-
անները, Չինները եւ ուրիշ այգպիսիները,
երբ բարբարոս խուժանը կը մղէին մեր դե-
պպանատունները պաշարելու, իրենց բար-
բարոս ու պարզ մտքին մէջ ապաէս չէին
խորհրդի:—Իայց վերջապէս Եւրոպան պատու-
տուած է՝ որովհետեւ իր մէջը, իր դրան առջեւ
չատ ուրիշ դէպքեր պատահեցան. Եւրոպան
հանդուրժեց որ վեհապետ մը, որուն մայրա-
քաղաքը Եւրոպային մէջ կը գտնուի, իր հպա-
տակներէն անազին մաս մը ջարդեր եւ նոյն
իսկ Եւրոպայի ներկայացուցիչներուն սպառ-
նար, Ու յետոյ այդ վեհապետը իր արժու-
նիքին մէջ հիւր ընդունեցաւ Եւրոպայի ամե-
նէն հզօր վեհապետները որ քաղաքական պատ-
ճառներով անոր հետ բարեկամի պէս վա-
րուեցան:

Այնպէս որ այժմ Եւրոպան կը մտաբերէ այս
յանցանքները զոր գործեց եսական քաղաքա-
կանութեան մը հետեւելով: Եւ երբ յետոյ
կ'ուզէ աշխարհիս մէջ տարածուիլ եւ անոր
քաղաքակրթական տիրապետութիւնը ձեռք
ձգել, իր գործած յանցանքներն իրեն դէմ կ'ել-
լեն ու իրեն նեղութիւն կը պատճառեն: Այդ
տիրապետութեան անհրաժեշտ պայմանը նախ
համաձայնութիւնը պիտի ըլլայ եւրոպական
ազգերու միջեւ եւ յետոյ՝ այն սկզբունքը թէ
պէտք է բարիք ընենք այն ազգերուն ու-
րոնց կ'ուզենք տիրապետել: Արդ, կը կըրկ-
նեմ, եւրոպական ազգերու միջեւ համաձայ-
նութիւնը անհնարին է եթէ չարունակուի այն
քաղաքակրթութիւնը որ կը կայանայ. մար-
դու խորհուրդ չհարցնելով առաջ նետուելու
եւ յետոյ նախելու մէջ թէ միւսները կը հետե-
ւին: Այդ համաձայնութիւնը դարձեալ անհնար
պիտի ըլլայ եթէ միշտ մեր աչքին առջեւ
չունենանք մարդկային մեծ մտածում մը եւ
տեհնանք մը բարեկաւելու կացութիւնը անոնց
որ քաղաքակրթութեամբ չեն:»